

YRITTÄJYYSKASVATUKSELLA JA -OSAAMISELLA MUUTOSVOIMAA

TL 1: Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen

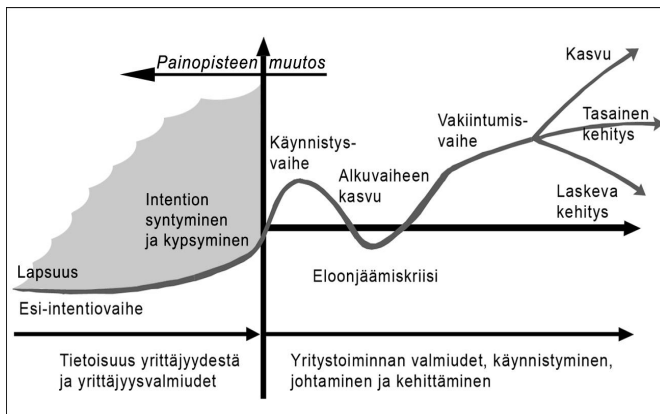
Kehittämishojelmasta vastaava asiantuntija: Opetusneuvos Jussi Pihkala
KTPO/YS, Puh. (09) 160 77383, jussi.pihkala@minedu.fi

Rahoittava viranomainen Opetushallitus, yhteyshenkilö projektipäällikkö Minna Bálint, Puh. (09) 7747 7788, minna.balint@oph.fi

KEHITTÄMISOHJELMAN PERUSTELU, SISÄLTÖ JA LISÄARVO

EU:n strategia, työllisyyden suuntaviivat ja tavoitteet priorisoivat yrittäjyyttä ja painottavat sitä sekä uuden työn luojana, urana, kompetensseina että laajempaan kulttuurisena muutosprosessina, johon koulutus integroituu (Commission of the European Communities 2003; European Commission's Green paper 2003; European Commission 2005). Taustalla on ajatus siitä, että monimutkaistuvassa maailmassa kaikki tarvitsevat yrittäjämäisiä valmiuksia ja toisaalta kulttuurinen, yhteiskunnallinen muutos edellyttää laajaa yhteistä näkemystä yrittäjämäisen toiminnan perusteista.

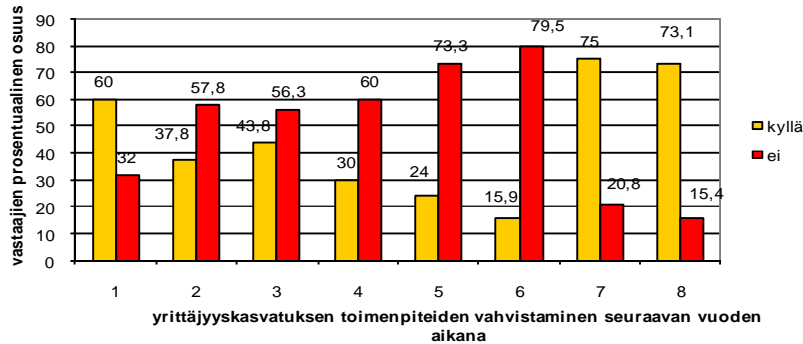
Opetuksen painopiste on laajentunut yrityksen käynnistämisen problematiikasta myös yrittäjyysvalmiuksien kehittymiseen. Euroopassa painopiste opetuksessa onkin yrityksen perustamisen vaiheen lisäksi kuvion 1 mukaisesti esi-intentio- ja intentiovaiheissa, johon myös koko koulujärjestelmän läpäisevä yrittäjyyskasvatus osaltaan tähtää.

Kuvio 1. Yrittäjyyden opetuksen painopisteiden muutokset.

Kansainvälisessä käsitteellisessä keskustelussa on kaksi eri käsitettä ”enterprising education” ja ”entrepreneurial education”, joista ensimmäinen viittaa laajemmin yrittäjyysvalmiuksiin ja jälkimmäinen liiketoimintakontekstiin. Tässä kehikossa yrittäjyyskasvatus ”entrepreneurship education” käsittää molemmat- enterprising ja entrepreneurial education – käsitteet.

Yrittäjyyskasvatukseen on kuvion 2 mukaisesti herätty (OPM, Seikkula-Leino 2006) kouluissa, mutta sitä ei ole riittävästi huomioitu opetussuunnitelmatyössä. Koulujen yrittäjyyskasvatusta tukevia palveluita tarjotaan monelta eri taholta hankkeiden muodossa pieninä palasina ja opettajat valittavat heille vieraan aihekokonaisuuden kokonaisvaltaisen sisältö- ja menetelmäpuolen tiedon puutetta. Tutkimuksen mukaan elinkeinoelämän ja sivistystoimen johto haluaa vahvistaa yrittäjyyskasvatuksen toteutumista, mutta käytännön työssä opettajat kokevat aihealueen vieraaksi.

- 1 = sivistystoimen johtajat tai vast.
- 2 = rehtorit, johtajat
- 3 = opetussuunnitelmakoordin.
- 4 = opinto-ohjaajat
- 5 = opettajat, luokat 1-6
- 6 = opettajat, luokat 7-9
- 7 = kunnan elinkeinovastaavat
- 8 = yrittäjien edustajat

Kuvio 2. Toimialaerot yrittäjyyskasvatuksen vahvistamisessa. OPM, Seikkula-Leino. 2006.

Noin kolmasosa kunnista ilmoitti vahvistavansa yrittäjyyskasvatuksen toteutusta. Tutkimus osoitti, että ongelmallisin kohta yrittäjyyden jalkauttamisessa opetukseen liittyy opettajien näkemykseen ja käsitykseen. Yleisesti vastaajat itse arvioivat tietävänsä suhteellisen vähän yrittäjyyskasvatuksesta ja toisaalta sitä ei ole riittävästi huomioitu opetussuunnitelmatyössä.

Tutkimuksen toisen vaiheen (OPM, Seikkula-Leino 2007) tulokset osoittavat, että yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen liittyvät toimenpiteet ovat tuottaneet tulosta, esimerkiksi yrittäjyyskasvatuksen tietous on kehittynyt ja motivaatio yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen on jossain määrin voimistunut. Toisaalta tiedon taso on pinnallista eikä yrittäjyyskasvatuksen kokonaisopetuksellista luonnetta ole sisäistetty. Yrittäjyyskasvatuksen omaisia työtapoja ei käytetä riittävästi yrittäjyyskasvatuksen toteutuksessa. Tämän vuoksi tulisi yrittäjyyskasvatuksen koulutusta edelleen vahvistaa. Lisäksi tarjottavan yrittäjyyskasvatuskoulutuksen sisältöihin tulisi liittää yrittäjyyskasvatuksen omaiset työtavat. Paikallisella tasolla koulutuksen tulisi kohdentua laajemmin eri toteuttajatahoille. Lisäksi koulutuksessa tulisi ohjata alueelliseen ja oppilaitoskohtaiseen suunnittelun kehittämiseen. Molempien tutkimusvaiheiden tulokset osoittavat, että opettajien työelämän tuntemusta tulee vahvistaa.

Yrittäjyyden opetus on vakiinnuttanut asemansa yliopistojen opetustarjonnassa viimeisten vuosikymmenien aikana. Kansainväliset raportit osoittavat sen opetuksen jyrkkää kasvua tiedekorkeakouluissa niin Euroopassa kuin Pohjois-Amerikassakin. Kyrön ja Carrierin (2005) mukaan viimeisten kolmen vuosikymmenen kuluessa yrittäjyydestä on tullut korkeakoulujen nopeimmin laajenevia teemoja Atlantin molemmin puolin (myös Mahieu 2006). Yrittäjyyskoulutukseen liittyvä vuoropuhelu on vahvistanut kehitystä. Yrittäjyys ei ole saanut tieteenalan asemaa, vaan se liittyy kurssien, koulutusohjelmien ja opiskelijavalintojen suunnitteluun erityisesti kaupallisella ja teknisillä aloilla.

Yrittäjä voi Suomessa suorittaa oppisopimuskoulutuksen omassa yrityksessään. Tällöin oppisopimus perustuu koulutuksen järjestäjän (oppisopimustoimisto) ja yrittäjän väliseen sopimukseen. Yrittäjä voi suorittaa minkä tahansa koulutusalan perus-, ammatti- tai erikoisammattitutkinnon, joka suoritetaan työelämän näytöillä. Koulutukseen sovelletaan samoja tavoitteita ja sisältöjä kuin muuhunkin oppisopimuskoulutukseen. Koulutus sisältää henkilökohtaisen opiskeluohjelman mukaista työssä oppimista, jota täydennetään tietopuolisilla opinnoilla. Vuonna 2009 suoritettiin yhteensä yli 1400 yrittäjän ammatti- ja erikoisammattitutkintoa tai niiden osaa.

Suomessa yrittäjyyskasvatuksen toteuttamissuunnitelma läpi koulujärjestelmän etenevänä prosessina on muihin Euroopan Unionin jäsenmaihiin verrattuna alkanut kohtuullisen aikaisin Prosessissa eri kouluasteilla yrittäjyyden toimenpiteet vaihtelevat kullekin asteelle soveltuvalla tavalla. (European Commission 2002; Kauppa- ja teollisuusministeriö 2005; Opetusministeriö 2009). Yleissivistävässä koulutuksessa korostetaan myönteisiä asenteita, yrittäjyyteen liittyviä perustietoja ja -taitoja sekä yrittäjämäistä toimintatapaa. Toisella asteella ja korkea-asteella osaamista syvennetään ja mukaan tulevat myös yritystoimintaan liittyvät valmiudet.

Suomalaisen koulujärjestelmän tavoitteille on ominaista sekä laaja näkemys yrittäjyydestä että työelämäyhteyksien ja yrittäjien käytännön toiminnan tuntemuksen korostaminen kaikilla kouluasteilla. Tämä on suuri kulttuurinen muutos perinteiseen ajatteluun koulun ja elinkeinoelämän eriytyneistä suhteista erityisesti yliopistoissa, peruskoulussa ja lukiossa. Tavoitteissa tunnustetaan myös pienyritysten merkitys taloudessa ja laajemmin yhteiskunnan hyvinvoinnin luomisessa.

Prosessin etenemisestä ei ole vielä Euroopassa kattavaa selvitystä. Suomessa Turun kauppakorkeakoulun PK-Instituutin raportin mukaan yrittäjyysopinnot ovat saatavilla kaikille korkeakouluopiskelijoille korkeakoulujen välistä joustavaa opinto-oikeutta koskevan sopimuksen ansiosta (Paasio & Nurmi 2006).

Yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen kehittämisohjelman tavoitteena on lisätä kansalaisten valmiuksia ryhtyä halutessaan yrittäjiksi yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen keinoin sekä liiketoimintaosaamista vahvistamalla. Tavoitteena on lisätä yrittäjyyden houkuttelevuutta yhtenä uravaihtoehtona. Yrittäjyyden ja yritystoiminnan osaamispohjan vahvistaminen kattaa koko koulujärjestelmän. Hyvinvointiyhteiskunnan palvelutason säilyttäminen edellyttää uutta yrittäjyyttä. Koko koulujärjestelmän läpäisevä yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyydelle myönteinen asenne luovat pohjaa yrittäjyydelle. Yrittäjyyttä tuetaan vahvistamalla koulutuksen ja

työelämän välistä vuorovaikutusta, parantamalla opettajien ja opinto-ohjaajien tietoja yrittäjyydestä sekä kehittämällä opetussisältöjä ja -menetelmiä kaikessa koulutuksessa.

Yrittäjyyskasvatus on käsitteenä poikkitieteellinen ja sitä on tutkittu toistaiseksi suhteellisen vähän ottaen huomioon sen yhteiskunnallinen ja kansantaloudellinen merkitys. Tutkimuksen merkitys ja tarpeellisuus korostuu, jotta saataisiin enemmän pohjaa yrittäjämäistä toimintaa tukeville oppimisprosesseille ja pedagogiikalle.

Kehittämistoiminnan tavoite

Kehittämistoiminnan tavoite on opetusministeriön määrittelemien yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivojen (OPM:n julkaisuja 2009:7) jalkauttaminen valtakunnallisesti ja alueellisesti. Tässä tarkoituksessa kehitetään toimintatapoja, jotka liittyvät valtakunnallisesti ja alueellisesti myönteisen yrittäjyyskulttuurin ja asenneilmapiirin kehittämiseen. Toimintatapojen kehittäminen liittyy myös sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden, uuden yritystoiminnan käynnistämiseen sekä innovaatiotoiminnan edistämiseen, toimivien yrittäjien ja heidän yritystensä kehittämiseen sekä sukupolvenvaihdosten tukemiseen. Yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen piirissä ovat kaikki koulujärjestelmän piirissä olevia oppilaita ja opiskelijoita.

Keskeisenä tavoitteena on luoda alueellisia ratkaisuja, joissa yrittäjyys- ja yritystoimintakoulutusta järjestävät tahot yhteistyössä suunnittelevat, kehittävät ja toteuttavat koulutusta kokonaisvaltaisesti. Koulutus ulotetaan esiopetuksesta yliopisto-opintoihin saakka suunnitelmallisesti ja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Eri koulumuotojen yhteistyönä kehitetään yrittäjyys ja yritystoiminnan koulutukseen tavoitteet, jotka muodostavat saumattoman jatkumon oppilaan ja opiskelijan oppimispolulla.

Keinoina alueellisen kokonaisvaltaisen yrittäjyyskoulutuksen kehittämisessä käytetään koulutuksen järjestäjien, oppilaitosjohdon, opettajien, opiskelijoiden elinkeinoelämän yhteistyöllä kehitettyjä alueelle soveltuvia menetelmiä. Kehittämistyön pohjana hyödynnetään hyviä käytäntöjä, joita on kehitetty koulutuksen järjestämiseen, opettajien koulutukseen, menetelmällisiin ratkaisuihin ja yhteistyöhön elinkeinoelämän kanssa.

Oppilaiden ja opiskelijoiden yrittäjämäisten ominaisuuksien kehittämiseksi sekä opettajien valmiuksien parantamiseksi kiinnitetään huomiota sisäisen yrittäjyyden asenteeseen sekä yritystoiminnan ja sen vaatimusten tuntemukseen ammatinvalinnan ja jatko-opintojen näkökulmasta. Tavoitteena on, että koulut ja oppilaitokset yhteistyössä sidosryhmien kanssa kehittävät oppilaiden ja opiskelijoiden perustietoja yritystoiminnan merkityksestä ja mahdollisuuksista. Samalla luodaan kuvaa yrittäjyydestä. Lisätään mahdollisuuksia hankkia omakohtaista kokemusta liiketoiminnan käynnistämisestä ja harjoittamisesta. Oppilaitosten omien opettajien pätevyyttä lisätään ja toisaalta ulkopuolisten yrittäjyyden asiantuntijoiden osuutta kasvatetaan. Tiivistetään koulutoimen ja elinkeinotoimen yhteistyötä alueellisesti ja seudullisesti. Tuetaan yksilön ja ryhmän toiminnallisuutta korostavien opetus- ja

oppimismenetelmien, kuten projektityöskentelyn kehittämistä. Vahvistetaan koulutuksen ja työelämän sekä siihen liittyen opettajien, oppilaiden ja opiskelijoiden, yritysten, yrittäjien ja muiden asiantuntijoiden yhteistyötä ja asiantuntijavaihtoa. Laajennetaan yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen tutkimusta ja hyödynnetään olemassa olevaa.

Ohjelmassa käynnistetään myös toimenpiteitä, joiden avulla voidaan lisätä nuorten ja opiskelijoiden yrittäjyyden tuntemusta mm. tiedottamisen sekä aineistojen ja materiaalien tuottamisen keinoin.

Yhteys kansallisesti hyväksytyyn ohjelmaan/kehittämisstrategiaan

Lissabonin strategia

Unesco ja Maailman Työjärjestö ILO (Towards an Entrepreneurial Culture for the Twenty-first Century 2006)

Euroopan unionin neuvoston painotukset 2001

Komission yrittäjyyden vihreä kirja 2003

OECD:n yrittäjyysraportti 2005

Komission yrittäjyyskasvatusta koskeva tiedonanto (Fostering entrepreneurial mindsets through education and learning 2006)

Osaava, avautuva ja uudistuva Suomi 2004

Rakennerahastokauden 2007-2013 valtakunnalliset ja alueelliset painotukset

Opetusministeriön yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009 (opm:n julkaisuja 2009:7)

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2007-2012

Opetussuunnitelman perusteet ja koulutusohjelmat

Hallituksen koulutuspoliittinen selonteko eduskunnalle 2006

Yrittäjyyden politiikkaohjelma

Opetusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistämisen yhteistyöryhmän muistio (opm:n julkaisuja 2009:10)

Opm:n asettama yrittäjyyden ohjausryhmä

Vanhasen 2. hallituksen ohjelma

Päävastuulliset organisaatiot

Opetushallitus, aluehallintoviranomaiset, yliopistot ja ammattikorkeakoulut, järjestöt.

Kehittämisohjelman toimeenpanosta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Ministeriö vastaa kehittämisohjelman tavoitteiden toteutumisesta koordinoimalla ja ohjaamalla kehittämisohjelman toteutusta sekä seuraamalla ohjelma-asiakirjassa asetettujen tavoitteiden toteutumista. Opetushallitus vastaa hankerahoituksesta, hallinnosta ja projektien tuesta. Käytännön toteutuksesta vastaavat lisäksi oppilaitokset, yliopistot ja ammattikorkeakoulut, järjestöt ja muut toimijat.

Lisäarvo kansalliseen toimintaan

Kehittämishjelma tuo lisäarvoa kansalliseen toimintaan mahdollistamalla valtakunnallisesti tasa-arvoisen kehittämisen eri puolilla maata, myös alueilla, joilla koulutuksen järjestäjillä ei ole oman rahoituksen puitteissa mahdollista panostaa uusien toimintamallien innovointiin ja toimeenpanoon. ESR-rahoituksen lisäarvo tulee toiminnan kehittämispanostuksesta, joka koostuu opettajien, opinto-ohjaajien, rehtorien, koulutuksen, opetuksen ja tutkintojen järjestäjien, yrittäjien ja elinkeinoelämän edustajien koulutuksesta sekä yhteistoiminnan kehittämisestä.

TOIMEENPANOSUUNNITELMA

Kohderyhmä

Opettajat, opettajankouluttajat, opinto-ohjaajat, rehtorit, koulutuksen, opetuksen, koulutuksen ja tutkintojen järjestäjät, kuntayhtymät, yrittäjät ja elinkeinoelämän edustajat sekä muut yrittäjyyskasvatuksen kehittäjät.

Toteutusmalli

Kehittämishjelman rahoituksesta, hallinnosta ja muusta projektien tuesta vastaa Opetushallitus. Kehittämishjelman ohjausryhmänä toimii opetusministeriön asettama yrittäjyyden ohjausryhmä. Kehittämishankkeiden toteutumista tuetaan, seurataan ja arvioidaan. Kehittämishjelmasta rahoitettavien hankkeiden toimijat toimivat verkostomaisesti ja koordinoitusti kehittämissjelman tavoitteiden saavuttamiseksi.

Hankkeiden toimintaa ja tulosten saavuttamista seurataan ja arvioidaan säännöllisellä raportoinnilla, yhteisillä kokoontumisilla ja hankkeiden keskinäisten verkostojen avulla.

Toiminnan vaiheet ja aikataulu

Ohjelman toteutus käynnistyi 2008, kun tukikelpoisuusasetus ja seurantajärjestelmät valmistuivat ja seurantakomitea käsitteli kehittämissjelmakokonaisuuden. Hankehakuja toteutetaan myöntövaltuuksien puitteissa vuosina 2008, 2010 ja ainakin kerran rakennerahaston jälkimmäisellä puoliskolla.

Kustannusarvio ja rahoitus

Kehittämissjelman kokonaisrahoitus on 7 600 000 euroa.